

nagyon kevés olyan mozzanatot mutat fel, amely igazán emberi, igazán gyermeki volna.

Itt a gyermekek egy játékot játszanak le a szemünk előtt. Hordát alkotnak, amelynek pontos szervezete van. A regény izig-vérig német, — de nem kedvező értelemben. A gyermekek is izig-vérig németek. Ha már egyszer szervezkednek, azt alaposan csinálják. Ha játszanak, hát azt teljes komolysággal és lelkiismeretes pontossággal végzik. Nem esnek ki a szerepükből.

Egy erdei iskoláról van szó. Milyen tarka, változatos képet nyújt egy iskola! Egy rideg számtanórán mennyi érdekes mozzanat, az emberi, gyermeki léleknek mennyi megnyilvánulása. Mindebből a regényben semmi. Magáról az iskoláról, az iskola életéről egy hang sincs. Nem is vesszük észre, hogy iskolában vagyunk. De a gyermekek magánéletéről sem esik szó. Nincs is magánéletük. Ők csak a horda tagjai. Az egész regény egy hosszúra nyúlt, kissé unalmas társasjáték.

Azt hiszem, nemcsak a felnőtteknek unalmas, hanem még inkább az ifjúságnak. Különösen a magyar ifjúságnak. Idegen világ ez, ahol a gyermekek nem húsból, vérből való egyének, hanem pontosan működő alakjai egy bábszínháznak.

Ennél nekünk sokkal jobb ifjúsági regényeink vannak. Még azoknak a hibáknak dacára is, amelyeket a legjobb íróink is el szoktak követni, ha az ifjúságról írnak. B. C.

Kincs Elek : Kölesey a közéletben. (Szombathely, Martineum. 1931.) — Kölcsey mint «széplélek» vagy mint szigorú kritikus él a magyar közvéleményben, s azért jó szolgálatot tesz Kincs tanulmánya, kiemelve a nagy író tehetségének és szerepének több-rétűségét.

Kölcsey politikus is volt abban a nemes értelemben, amelyben a romantikus kor fogta fel a politikát, vagyis

politikus volt mint «az emberiség nemes igényeinek apostola». Megvolt lelkében a politikus becsvágya, hogy szükségeset és korszerűt alkosson. A politikát nem mint egy élet tapasztalatainak gyümölcsötzetését fogta fel. Ezirányú tevékenysége költői életformájának egyik megnyilatkozása volt: magasra szárnyalás az eszmék szárnyán, mélységbe zuhanás a kétségbeesés lejtőjén. De mégsem merült ki szerepe élménykeresésben. Ugyanaz az ember volt íróasztala mellett, mint a politika küzdőterén: csak a helyszín változott meg. Kilépett a «szemlélődés szent ligetéből» és tettekben akarta látni ugyanazon nagy eszmék diadalát, amelyeket költészetében di-csőített.

Politikai felfogása romantikus volt, haladást, mozgást követelt a politikában, mint a nemzet életakarátának és sokszor mint a nép «boldogságának» szószólója. Hitvallása az életnek mint organizmusnak a felfogásában gyökerezett, kissé letről, a mélyből veszi életadó nedveinek erejét. Politikai felfogása a kötelességteljesítés, a felvilágosodás, a lelkiismeret és a haladás pilléreire épült fel. Önkéntelenül is kiegészítette a pártok csonkaságát a maga egyetemesen európai egyéniségével. Képzetele itt, a politika területén is az örök valót kereste, s erre hivatkozik mindig: a nemzeti létre, az emberiségre, az emberiség példájára. Épp azért néha jobban elcsüggedt, mint mások: nála több forgott kockán... Politikai szerepének szimbóluma a szószék volt. Magasan kiemelkedett itt, eszméket szórt szét, megrázott és lelkesített egyaránt. A lelkek formálója volt, s szerepét áldozatosnak hitte: egy jobb nemzedéket akart nevelni, amely elveinek tisztaságáért mindent feláldozzon: hírt, népszerűséget, címet és hivatalt. Néha fenséges lendülettel jogtalanok és felemelkedni vágyók ég felé tárt karjának tűnt fel.

Kincs Elek tanulmányában lelkiismeretesen elemzi Kölcsey közéleti szereplésének egyes területeit. Nem összefoglaló munkát nyújt, ehhez nincs tere, hanem szeretettel és lelkesedéssel megírt részletrajzot, amelynek hasznát veszi az ifjúság és a művelt közönség egyaránt. Tanulmányában eredeti okmányokat is közöl.

Merényi Oszkár.

Cholnoky Jenő dr. : A tenger. (138 kép és 83 ábra a szövegben. Budapest, Singer és Wolfner.)

A tenger félelmetes hatalom, de másrészt a kultúra előmozdítója, az emberi boldogságnak, előrehaladásnak lényeges tényezője. Igaz, vannak népek, amelyek sohasem láttak tengert, nemzedékeken keresztül még a partjára sem jutottak el és mégis megéltek. Sokan félnek tőle, hiszen a vize sós, ihatatlan; a mi életünkre nézve nincs szerepe, sőt életünk helyett halálunkat jelenti — mondhatják egyesek, mert olyan elem, amelyben megélni nem tudunk.

A felületesen gondolkozók így vélekedhetnek a tengerről. A tenger partján élő népek azonban a tengerben keresik meg élelmük egy részét; a tengeren kereskednek, fuvaroznak, a tengerben tehát gazdasági erőt látnak, szeretettel, de félelemmel is tekintenek rá, mert nemcsak áldásai, hanem tragikus csapásai is vannak.

A tenger partján mindig találunk népeket, akkor is, amikor a szárazföldek belsejében még néptelen őserdők, vagy csak igen gyéren lakott rengetegek terültek el. Ma is így van a természeti népek egész sorában. A hátsó-indiai szigeteken, Ázsia déli partjain, Uj-Guineában stb. mindenütt a tengerparton lakik legsűrűbben a nép.

Azok a népek, amelyek a tenger olyan partján laktak, ahol a szárazföld nem nyújtott biztos megélhetést, a tengeri kereskedelemre adták magukat. A föníciai nép, kiszorítva a szíriai

partok kietlen pusztaságaira, kénytelen volt a tengerre menni. Megteheték, mert a libanoni cédrusokban kitűnő hajóépítő fát kaptak. Mivel kellő műveltséget is szereztek a közelfekvő Mezopotámia műveltségéből, hamarosan a legkitűnőbb kereskedő néppé lettek, sőt exportjuk is volt, mivel a föníciai üvegáru és a föníciai bíborkelme világcikké lett.

A görögök hasonlóképpen fejlődtek kereskedő népekké, hisz Görögország tagozott partjai s megszámlálhatatlan szigete rendkívül kedvezett a halászat, majd a hajózás és kereskedelem kifejlődésének. Görög gyarmatok népesítették be a Földközi-tenger félre-eső zugait az Adriai-tengerben, a Fekete-tengerben, Itália partjain, stb. Elkalandoztak a britanniai tengerekre s fölfedezéseik, tapasztalataik hathatós mértékben vitték előre a görögök műveltségét. Ezeknek a földrajzi tényezőknek köszönhetjük Homérosz világhírű munkáit és Aeneis remek sorait is. Csak ezeknek birtokában tudjuk igazán megérteni ezeket a nagy elbeszélőkölteményeket és a bennük lefektetett földrajzi, természettudományi ismereteket. Már a rómaiak sohasem lettek vérbeli hajós és kereskedő népek, mivel Róma környékén a partok hajózásra, kikötésre nem alkalmasak. Még a Tiberis torolatába is csak kis bárkák juthattak be.

A mai időknek legnagyobb városai: London, New-York, Hamburg, Alexandria, stb., stb., mind-mind a tenger partján nőttek fel. A tenger összeköti a legkülönbözőbb termelésű területeket, a kontinensek gyéren lakott, nehezen járható belseje meg ellenkezőleg, szétválasztja őket. Európa és Kína műveltsége azért nem érintkezett 2000 esztendőn át, mert gyéren lakott, igen nehezen járható kontinens zárta el őket egymástól. A Szezi-csatorna megnyitása előtt pedig tengeri út nem kötötte össze a kettőt. Ha